

Stenhugger Gustaf Jonsson

Af Elmo Flaskager
2024

Gustaf Jonsson blev født den 1. juli 1843 som det tredje uægte barn af tjenestepigen Ingrid Christina Svendsdotter på torpet Aspelund i Tävelsås Norrgård i Sverige. Gustaf havde en ni år ældre bror, Anders, og en to år ældre søster, Lena Stina. I 1849 giftede Ingrid sig med Jon Johanson på Bergagård, hvis kone, Anna Maria, døde i 1848 og efterlod Jon alene med syv børn. Ingrid er givetvis kommet til Bergagård som husbestyrerinde, men sammen med Jon Johanson fik Ingrid yderligere fire børn, Caroline Matilda i 1849, tvillingerne Knut og Johannes i 1853 og Mia i 1856. Mia og Johannes døde som små. Her voksede Gustaf op sammen med sin søster Lena Stine. Deres bror, Anders, var nu 15 år og klarede sig selv. Omkring 1860 får Gustaf plads hos kirkeværgen og ejer af Rubbagård i Tävelsås, og måske lærer han her stenhuggerfaget.

Gustaf boede på Bergagård, inden han emigrerede til Danmark i 1862. Billedet viser stuehuset på Bergagård, som formodes at være fra dengang, Gustaf forlod Sverige. Foto: Ejgil Stenbæk Johnsen

Stigende befolkningstal, faldende kornpriser, økonomisk krise med mange arbejdsløse og drømmen om et bedre liv i USA, var nogle af årsagerne til, at mange udvandrede. Fra 1840'erne og frem udvandrede over en million svenskere primært til USA. Vilhelm Moberg skildrer i sine romaner "Udvandrerne" og "Indvandrerne" folk fra Småland, der drog til Minnesota i USA for at finde et bedre liv der end i det fattige Sverige. Men også til Danmark søgte de. Gustaf Jonsson var en af dem. Han emigrerede til Danmark den 22. april 1862 og bosatte sig i Varde de næste par år, inden han i 1864 ifølge kirkebogen er flyttet til Lejrskov, Anst Herred. Som så mange andre af sine landsmænd fik han i 1870'erne arbejde ved De Danske Statsbaners anlæggelse af den Vestjyske Længdebane, og i 1873 var han ifølge folketællingerne i 1901 flyttet til Skjern Sogn og boede sammen med andre jernbanearbejdere på Skjern Brogaard. Her gik det nogle gange lystigt til.

Jenny Alkjær sig fortæller i sin bog "På kanten af Hederanden", at Jernbanearbejderne var nogle hårde sønner. "Noget skrabsammen alle vegne fra". Der var svenske, danske og tyske arbejdere, som blev indlogeret på kroerne. "De var gode og dygtige arbejdere – men nogle værre slagsbrødre, når de fik noget til hovedet," fortæller Alkjær sig. Hun mente ikke,

at det var "godt for ømfindtlige folk at være mellem jernbanearbejdere!" Mens arbejdet med at føre banen over Skjern Å's tredelte løb stod på, var der indkvarteret både, svenskere, tyskere og danskere på Skjern Brogaard. Undertiden gik bølgerne højt, når arbejderne om aftenen samledes i den store skænkestue, og svenskerne sang "Tusind tønnar jævla!", og nogle i deres ophidselse sprang tværs over de lange borde for at fare løs på hinanden. Værtinden holdt sig da på sikker afstand, for der skulle mod til at dæmpe dette "frådende hav".

Jenny Alkjærsgs fortælling om Ane Skænkepige var et af indslagene i revyen "Skjernmydsler – på sporet af Skjern", som blev opført i forbindelse med Skjern Stations 100-års jubilæum i 1975.

På gården fandtes der heldigvis en kvinde, som kunne styre disse jernbanearbejdere. Når det gik vildest til, og de stod der med stolene svungne op over hovederne og "hvæsede skældsord ind i ansigterne på hverandre," trådte Ane Skænkepige lige midt ind i flokken, og hendes tilsynekomst skabte "et øjeblikkeligt havblik". Hun rankede sin kraftige skikkelse og sagde: "I må ikke slås! Men vil I endelig slå – kan I slå her!" og pegede på sig selv. Så drejede hun sig rundt i kredsen og så dem ind i ansigterne med sine stærke brune øjne: "Er I så simple, te I vil slå på en fruentimmer, så kom an!" De solbrændte karle blev forlegne og sænkede stolene en efter en ned fra loftet. Snart satte de sig ved bordene og "drak et fredens bæger i kaffepunch."

Men jernbanearbejderne og især svenskerne ejede også sangens gave og "sindets stemningsfylde", skriver Alkjærsig og fortsætter: "De kunne ved aften sætte sig hen og synge deres hjemstavns melodier og alverdens skønneste kærlighedssange. [...] Sjældent hørtes skønnere, mere sjælfulte toner, end når svenskerne sang deres hjemstavnsange en dæmrende sommeraften ved Skjern Å."

Efter flere års arbejde med jord, hammer, skærver, sveller og skinner løb nu de blanke spor gennem Vestjylland - i Skjern Ådal over en større dæmning og tre nye broer.

Gustaf Jonsson bliver gift

Men jernbanearbejder Gustaf Jonsson har under opholdet i Skjern forelsket sig i 26-årige Louise Marie Lauridsen fra Skjern Kirkeby. Her boede hun sammen med sine forældre, skræddermester Niels Lauridsen og Ane Marie Poulsdatter. Sandsynligvis havde Gustaf Jonsson lært Louise Marie at kende ifm. reparation eller køb af tøj hos skræddermesteren.

Louise Marie Lauridsen og Gustaf Jonsson. Måske fra deres sølvbryllup med tøjet måske syet af Louise Maries far, skrædder Niels Lauridsen. Foto: Ejgil Stenbæk Johnsen.

Louise Marie Lauridsen blev født den 20. december 1848, og mens Gustaf Jonsson endnu arbejdede ved Vestbanen og inden banens indvielse i Skjern den 8. august 1875 giftede de sig i Skjern Kirke den 28. november 1874. Jernbaneentreprenør Hundstoft-Knudstoft var Gustafs forlover ved brylluppet.

De bosatte sig hos Louise Maries forældre, Vardevej 6 og 8, som Gustaf Jonsson fik skøde på fra sin svigerfar, tinglæst 29.7.1875. Skødet gjaldt også matr.nr. 38a, 16a, 3c, 41b, Skjern Vester Birk. Det fortælles, at Gustaf Jonsson som stenhugger fik bygget en lille smedje ved vestsiden af kirkegårdsdiget, hvor han hærkede sine redskaber. Oprindeligt var huset indrettet med beboelse i den ene ende og stald i den anden. Men da Gustaf og Louise Marie overtog huset og fik børn, blev huset ombygget til at huse to familier med svigerforældrene på aftægt i husets ene ende, indtil de døde. Af kirkebogen fremgår, at Niels Lauridsen døde 66 år gammel i Skjern Kirkeby den 24. august 1878, og Ane Marie Poulsdatter døde samme sted 72 år gammel den 11. december 1888, begge på aftægt hos deres datter og svigersøn, Louise Marie og Gustaf Jonsson.

Familien Jonsson boede sammen med skræddermester Niels Lauridsen og Ane Marie Poulsdatter i huset Vardevej 6 og 8 (huset med storkereden på billedet). Luftfoto af Sylvest Jensen har taget dette billede i 1928-33. Kilde: Det kongelige Bibliotek.

I løbet af årene 1875 til 1890 blev Gustaf Jonsson og Louise Marie Lauridsen velsignet med syv børn:

1. Niels Laurits Johnsen født den 21. november 1875, døde den 8. september 1955 i Skjern
2. Anthon Marius Johnsen født den 13. maj 1878, døde den 23. oktober 1957 i Skjern
3. Karoline Maria Johnsen født den 31. juli 1880, døde den 6. maj 1900 i Skjern
4. Lauritz Møller Johnsen født den 5. november 1882, døde den 29. januar 1969 i Skjern
5. Kirstine Jonssen født den 9. april 1886, døde den 5. april 1963 i Hejnsvig
6. Katrine Jonsson født den 2. marts 1889, døde den 16. oktober 1960 i Kloster
7. Martin Johnsen født den 6. september 1890, døde den 14. september 1963 i Foersom

Det fortælles, at sognepræsten havde besluttet og noteret i kirkebogen, at børnene ikke kunne få det svenske efternavn Jonsson skrevet i dåbsattesten, men i stedet det tillempede danske navn Johnsen.

Børn og børnebørn til familien Louise Marie Lauridsen og Gustaf Jonsson

- 1. Niels Laurits Johnsen født den 21. november 1875**
  - I. Gustav Johnsen, f. 17. maj 1901
  - II. Peder Wittendorff Johnsen, f. 11. juli 1904
  - III. Karla Marie Johnsen, f. 21. januar 1906
  - IV. Helene Johnsen, f. 20. maj 1909
  - V. Holger Johnsen, f. 13. maj 1914
- 2. Anthon Marius Johnsen født den 13. maj 1878**
  - I. Louise Marie Johnsen, f. 12. maj 1898
  - II. Jens Johnsen, f. 10. juli 1902
  - III. Gustav Johnsen f. 8. april 1905
  - IV. Aksel Marius Johnsen, f. 26. juni 1911
  - V. Frode Johnsen, f. 24. januar 1916
  - VI. Arne Johnsen, f. 24. januar 1916
- 3. Karoline Maria Johnsen født den 31. juli 1880, døde den 6. maj 1900**
- 4. Lauritz Møller Johnsen født den 5. november 1882**
  - I. Sigrd Christine Johnsen, f. 30. maj 1910
  - II. Gustav Møller Johnsen 27. September 1911
  - III. Knud Peder Møller Johnsen 2. april 1917
  - IV. Sigrd Kirstine Møller Johnsen, f. 16. juni 1923
- 5. Kirstine Jonssen født den 9. april 1886**
  - I. Erna Alinda Madsen, f. 5. august 1910
  - II. Norbert Madsen, f. 9. marts 1912
  - III. Asta Irena Madsen, f. 11. maj 1918
- 6. Katrine Jonsson født den 2. marts 1889, døde den 16. oktober 1960 i Kloster**
  - I. Metha Maria Jensen, f. 1. marts 1908
  - II. Karoline Marie Jensen, f. 8. maj 1909
  - III. Jens Peder Jensen, f. 17. juli 1910
  - IV. Gustav Ludvig Jensen, f. 1. april 1912
  - V. Hanna Petrea Jensen, f. 19. august 1912
  - VI. Harry Emanuel Jensen, f. 27. februar 1917
  - VII. Eva Jensen, f. 1. november 1918
  - VIII. Ruth Jensen, f. november 1918
  - IX. Elly Jensen, f. 6. april 1926
- 7. Martin Johnsen født den 6. september 1890**
  - I. Tove Margarite Jensen/Johnsen, f. 11. marts 1926

Lauritz Møller Johnsen blev døbt med mellemnavnet Møller. Grunden hertil menes at være, at der på det tidspunkt var en skolelærer og kirkesanger ved navn Lauritz Møller, som stod fadder til Lauritz Møller Johnsen. Skolelæreren har måske hjulpet Gustaf Jonsson med det danske sprog, hvorfor familien har ønsket at ære ham ved at opkalde deres søn efter ham.

Ved folketællingen i 1901 blev antallet af hjemmeboende reduceret til de tre yngste børn, og ved folketællingen i 1906 boede forældrene kun sammen med Kirstine Johnsen, der ernærede sig som dameskrædderinde. Gustaf kaldtes nu stenhugger og husmand.

I 1906 solgte Gustav Johnsen Vardevej 6 til Morten Jensen fra Den Gamle Skole syd for kirken. Skolen var blevet nedlagt året forinden, da den nye skole, Kirkeskolen, blev taget i brug i 1905. Da han solgte Vardevej 6, havde han delt det lange hus til to selvstændige boliger med hvert deres husnummer, 6 og 8. Formentlig har familien Jonsson fortsat boet i huset på Vardevej 8 frem til, at Gustaf Jonsson i 1909 fik færdigbygget sit nye hus på Klostervej 4, matrikel nr. 41B med navnet "Gustafsminde". Ved folketællingen den 1. februar 1911 boede Gustaf, Louise Marie og deres søn Martin Johnsen i huset på Klostervej 4, og Gustaf arbejdede som brolægger. Men den 2. juni 1911 døde Louise Marie 62 år gammel og blev begravet på Skjern Kirkegård den 7. juni 1911.

Billedet er fra Per Vigs samling, og personerne på billedet er måske familien Jonsson. I baggrunden Skjern Kirke før ombygningen i 1915.

Der blev holdt ligsyn af doktor Busch fra Tarm, og ifølge dødsattesten kom hendes død forholdsvis uventet. Døden var muligvis indtrådt natten mellem den 2. og 3. juni, thi aftenen før – altså den 2. juni – havde en nabokone hørt Louise Johnsen hoste. Den efterfølgende morgen skulle "en lille dreng" gøre ærinder for hende, og her fandt han hende siddende livløs på sengekanten med et blåligfarvet ansigt og en arm hængende omtrent til gulvet. Doktor Busch oplyste desuden, at Louise Johnsen gennem mange år havde lidt af kronisk bronchitis, men at hun de sidste år også havde haft hjerteproblemer, og at disse to sygdomme, havde forårsaget den pludselige død.

Gustaf Jonsson gifter sig igen

Den 28. december 1911 giftede den nu 68-årige Gustaf Jonsson sig i Skjern Kirke med den 32-årige husholderske Mariane Mortensen, Hedebyvej i Skjern. Mariane Mortensen blev født den 10. april 1879 i Hover Sogn. Men i dette ægteskab blev der ikke født børn.

Et par anekdoter fortæller, at Gustaf Jonsson også var i besiddelse af et vist temperament: Ifølge Gustaf Jonssons oldebarn Ejgil Johnsen anlagde Gustaf Jonsson omkring 1908 en stenbelægning på gårds- og møddingpladsen på Houmgaard i Hemmet hos Edvard Olesens forældre. Edvard Olesen skulle have fortalt, at hvis en af de voksne kom til at røre ved en af de snore, som Gustaf Jonsson havde trukket, faldt der straks nogle voldsomme skældsord. Ligeledes fortæller Ejgil Johnsen, at Gustaf Jonsson ikke spiste pandekager. Han var jo på kost, når han arbejdede hos folk, og en dag blev der serveret pandekager. Da Gustaf Jonsson opdagede det, pakkede han sit grej sammen og sagde: "Farvel din pandekagekone" og kom der ikke igen. Peter Ingolf Christensen husker Gustaf Jonsson fra gudstjenesterne, hvor han kom med sin stol og salmebog og anbragte stolen op mod kvindesidens stolerække, lige ud for våbenhusets indgangsdør. Når så kirkegængerne ikke fik lukket indgangsdøren – og det blæste fra vest, kunne man høre Johnsen råbe på sit syngende svenske mål: "Luk den dar".

Det kongelige danske Indenrigsministeriet

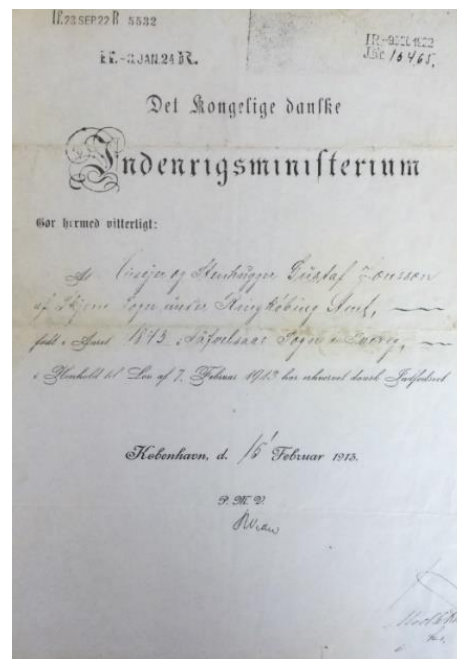
*Gør hermed vitteligt: At husejer og stenhugger Gustaf Jonsson af Skjern Sogn under Ringkøbing Amt, født i året 1843 i Täfelsaas Sogn i Sverige i henhold til lov af 7. februar 1913 har erhvervet dansk indfødsret.
København den 15. februar 1913.*

Dokumentet er indleveret af Ingrid Fjord, Nr. Lyngvig, til Holmsland Lokalhistoriske Arkiv i 2024. Ingrid Fjord er gennem sin mor, Marie, barnebarn af Katrine Jonsson datter af Gustaf Jonsson.

Ingrid Fjord er barnebarn af Katrine Jonsson født 2. marts 1889 i Skjern - død 16. oktober 1960 i Kloster. Katrine var gift med skomager Andreas Jensen, Nørby, Ny Sogn, Holmsland.

Gustaf Jonsson som stenhugger

Det er ukendt for forfatteren, i hvilket omfang Gustaf Jonsson har tilhugget sten til byggeri eller andet i Skjern-området. I Sædding-bogen på side 125 fortælles, at da bygningerne på gården Bjergbo i Sædding ombyggedes i årene 1891 til 1901, blev lademuren sat af tilhuggede kampesten udført af Gustaf Jonsson. Det hører ligeledes til Gustaf Jonssons fortjeneste, at han til Dalgassøjlén i Dejbjerg i 1897 tilhuggede den øverste mørke granitsten på 1,25 m fundet i Sønder Lem, og at han desuden har tilhugget Genforeningsstenen i Skjern Lystanlæg. Men det var hans stenhuggerarbejde ved Skjern Kirkes udvidelse i 1915, som har forevigt Gustaf Jonssons navn.

Den øverste sten på Dalgassøjlen i Dejbjerg Plantage er tilhugget af Gustaf Jonsson. Foto: Elmo Flaskager, 2023

Skjern Kirke den 11. april 2024. Foto: Elmo Flaskager

Skjern Kirke

Skjern Kirke blev nævnt første gang omkring 1350 i Ribe Oldemors kirkeliste og regnedes som kongens ejendom frem til 1661, da kong Frederik 3. ved skøde den 11. juli 1661 solgte kirken ved enevældens indførelse i 1660 til den nye ejer af Lundenæs, det store hamborgske handelshus v/Peter von Uffelen og Bonaventura. Med ejendomsretten fulgte kaldsretten til at ansætte præster samt ansvaret for at inddrive tiendeafgiften til kongen, aflønning af præst og til vedligeholdelse af kirken. I 1779 blev Lundenæs på en auktion

opkøbt af herremanden på Lønborggård, Niels Hansen. Skjern Kirke fulgte med sammen med tienderrettighederne. Senere overgik Skjern Kirke til Lønborggårds nye ejer, kammerjunker C.F.O. Bentzon, og derefter til herremand Ernst Tranberg, som efter en del trakasserier om tiendespørgsmålet lod Skjern Kirke overgå til selveje ved en kendelse den 8. oktober 1914. En del af tienden var i tidens løb blevet solgt, så Tranbergs tiendeandel udgjorde ca. 81 %. Med kompensation til ejerne blev tienden overalt i landet afskaffet i 1918 og i 1920 afløst af kirkeskat forvaltet af menighedsrådene. Kaldsretten overgik til regering, biskop og menighed med Grundloven i 1849.

Skjern Kirke med sydindgang frem til 1915.

Skjern by voksede kolossalt i slutningen af 1800-tallet, og sammen med en omfattende vækkelse i sognet anført af især pastor Otto Fritz Moe (1885-1901) steg søgningen til kirken. Tællingerne nogle søndage i 1904 viste, at der i gennemsnit havde været 568 til gudstjeneste med siddeplads til 300. Engang var kirken fyldt til trængsel, "så selv de mest hærdede bondelunger gisper efter luft". Da der blev ved med at ankomme flokke af kirkegængere og spejde efter plads, blev situationen efterhånden kritisk. "Så rejser en djærv, selvfølende bonde af den ældre generation sig, fatter egekæppen og støder med urokkelig sindsro 4-5 ruder ud, så glasskårene klingende falder til jorden. Dulgte smil og taknemmelige nik, måske en stille undren svæver omkring ham. Til daglig ville den gæve mand aldrig løfte hånd eller stav mod noget, der hører kirken til. Han har det i blodet fra

ældgamle forfædre. [...] Her knuser bonden sin stav uden tøven fem eller ti ruder. "Luft skal vi have, ejisen besvimer vi, bette folkens! A var nødt til det!" Og fortælleren i jubilæumsbogen "Skjern Kirke 1915-1940", lærer O.M. Pilgaard, Albæk, bemærker, at det kunne være disse "klingende glasskår" der havde vækket vestjydernes vilje til, at der nu skulle bygges og udvides.

Selvom skjernborgerne holdt fast i planerne om en udvidelse til 600 siddepladser, så var der også røster fremme om, at man jo kunne holde to søndagsgudstjeneste? Det mente lederen af Lemvig Folkeblad, som under overskriften "Kirkesagen i Skjern" den 30. december 1909 skrev, at "det forekommer mig fuldt ud tilfredsstillende, at sagen kunne løses på den måde, at der hver søndag afholdes gudstjeneste både formiddag og eftermiddag i Skjern Kirke, så skal der nok vise sig at være tilstrækkelig plads, og de 50.000 kr., som udvidelsen vil koste, kan spares." Beløbet skulle fremskaffes med 25.000 kr. fra staten og 25.000 kr. fra indsamling i sognet. Men ikke alle i sognet ønskede at bidrage. En fra menigheden gav i et brev udtryk for sin modstand og skrev om "overdådig luksus og forfængelig ære" og fandt projektet "at være en storslået bortødslen af penge".

Kirkeudvalget havde allerede i 1909 modtaget et foreløbigt tilsagn fra ministerium og biskop, og projekteringen blev i sommeren 1909 overgivet til arkitekt Johannes Magdahl Nielsen, Hellerup. Samme år i oktober afleverede han foreløbige tegninger, som stort set blev bestemmende for byggeriet. Den væsentligste ændring var, at arkitekten foreslog mure af teglsten, men kirkeudvalget var af den opfattelse, at når man for tusinde år siden kunne bygge i granit, så kunne man også i 1915. Og derved blev det!

Den 8. oktober 1914 kom kendelsen om kirkens selveje, og udbygning til 600 siddepladser begyndte straks efter nytår 1915. Der var allerede i 1912 blevet nedsat et stenudvalg af gode sognebønder, som skulle foranstalte, at de tunge sten blev fragtet til kirken. Udvalget bestod af:

1. Formand Kristian Thomsen, Korsgaard, Stauningvej 16
2. Iver Hansen, Ladekjær, Lønborgvej 2
3. Niels Christian Mortensen, Smedegaard, Stauningvej 5
4. Thomas Oldager, Kirkeby, gartner, Vardevej 19
5. Poul Christian Jacobsen, Vraa, Gl. Ringkøbingvej 3
6. Kristian Vraa Hansen, Marup, Bøllinglidevej 1
7. Thomas Andreassen, Marup, Holstebrovej 86
8. Christian Smedegaard, Albæk, Lundenæs, Ånumvej 162
9. Knud Knudsen, Ånumvej 156
10. Thomas Christian Christensen, Aanumgaard, Ånumvej 150
11. Kristian Smedegaard, Albæk, Lille Lundenæs, Adelvej 2

Uden for sognet fik man hjælp fra bl.a. Bølling, Hanning og Sædding sogne. Man fandt stenene i markskel og diger, på en hedestrimmel eller ved gårdene. På Lundenæs lå en grovhugget kæmpesten, som vel var fra det stolte lenslot. Frem for at spalte den valgte man i stedet med stærke jernkæder at spænde den fast under vognen og meter for meter køre den ind til kirken.

Det var aftalt, at byens beboere dels skulle spalte de store sten på findestederne, så bønderne var i stand til at læsse og transportere stenene til kirken, dels skulle bekoste tildannelsen til kvadre eller dele af denne udgift. Dette udvalg bestod af følgende:

1. Snedker Andreas Jensen, Bredgade 80
2. Lærer Bertelsen, førstelærer på Byskolen fra 1904/05, kirkesanger, død 1914, 45 år
3. Bogtrykker Strandbygaard, i lære hos købmand Chr. F. Hansen, etablerede i 1898 et bogtrykkeri, Bredgade 106, som i 1903 blev flyttet til nye bygninger i Skolegade 4
4. Jernbaneassistent Dagnæs fra 1903 til 1923, en tid konstitueret stationsforstander og boede i Skolegade 8. Datteren, Eva Fibiger Dagnæs, var lærerinde på Byskolen senere på VGT. Giftede sig med enkemand, bogholder Aage Jensen, Aavangen 6
5. Tømrer Jens Pedersen. Han boede Bredgade 100, hvor han i 1891 havde overtaget et savskæreri. Firmaet overdrog han senere til sønnen, Peder Pedersen, som igen solgte det til Knud Johnsen, far til Mogens Johnsen
6. Kancelliråd Jørgen Chr. Schytte kom til Skjern i 1887 som fuldmægtig på herredsfogedkontoret. I 1890 købte han Bredgade 32. I 1911 blev han tildelt titlen kancelliråd og i 1919 – ifm. retsreformen – fik han titlen som dommerfuldmægtig. I 1923 rejste han fra Skjern og flyttede til Birkerød. Han døde i 1927 i Hellerup.
7. Martin Haahr, mejeribestyrer i Skjern, da mejeriet lå på Øster Smedegaardvej fra 1887 til 1915. Han deltog i etableringen af Skjern Elværk i 1902. Hans søn, Peder Haahr, etablerede det "Beskyttede Værksted" på Skovbrynet efter delvis opfordring og i samarbejde med Skjern-drengen, forsorgschef, Niels Erik Bank-Mikkelsen
8. Jens Olesen, Jernbanegade 11, kom til Skjern i 1887 og blev møllersvend hos Jens Petersen på Mølletorvet. Senere blev han medejer af møllen.
9. Købmand Peder Frandsen, Østergade 13, købt i 1906 og drev den til sin død i 1931

Stenhugger Gustaf Jonsson havde givet tilsagn og blev ansat til at tilhugge de store granitsten til kvadersten. Han havde tilbage i 1890'erne tilhugget de fire buede og dobbeltmiggede vinduer i skibets sydside og dengang vist, at han trods mindre gode redskaber endog mestrede de vanskeligste opgaver.

I et brev den 18. november 1912 meddelte Magdahl Nielsen, at han grundet andet arbejde ikke så sig i stand til at være kirkens arkitekt, og anviste Søren Lemche, København, som kirkens arkitekt. Men den egentlige grund, til at Magdahl Nielsen frasagde sig opgaven var, at kirkeudvalget fastholdt at bygge i granit frem for tegl. Arkitekt Søren Lemche (1864-1955) indvilgede i at forestå om- og tilbygning med Magdahl Nielsen tegninger som grundlag, og med P. Ingolf Christensen, Skjern, som daglig tilsynsførende og byggeleder. På det tidspunkt var stenhugger Gustaf Jonsson allerede gået i gang med hammer og mejsel at tilhugge de mange kampesten, som bønderne havde fået samlet ved kirken. Ifølge arkæologernes vurdering har det taget omkring 40 timer at tilhugge en granitsten til de romanske kirker bygget i 1100-tallet. For Gustaf Jonsson var tiden knap. Allerede klokken 4 om morgenen kunne han tage fat i hammer og mejsel og lod ikke værktøjet falde før kl. 8-9 om aftenen. Hver en kampesten blev taget i nøje øjesyn og sorteret efter størrelse og farvespil, inden han begyndte tilhugningen. Jævnligt kunne han beklage sig over, at stenene var for små. Det fortælles da også, at Gustaf Jonsson havde indgået en alt for dårlig akkord med menighedsrådet. Udgift til stenhuggerarbejdet i alt: 10.596,39 kr.

Arbejdet strakte sig over to til tre år, og Peter Ingolf Christensen fortæller om den gamle Gustaf Jonssons imponerende stenhugning (med nugældende ortografi):

"Gustav Jonsson var endnu en gammel kæmpe, hvidhåret, med gråt skæg og mægtige øjenbryn, da han, skønt kroget af mange års hårdt arbejde, gav sig i kast med det store arbejde at tilhugge alle de marksten, som sognets bønder kom kørende med, og som skulle danne den ydre mur af firkantede og plane sten i Skjern Kirkes tre tilbygninger. Han var dengang 70 År gammel, men med syngende accent sagde gamle Gustav: "Det kan jeg vel nå endnu" og i ca. to år hamrede han så løs på de hårde sten.

Fra morgen tidlig til sildig kvæld svang han de tunge hamre, brugte den slidte tommestok og prøvede stenenes hjørner med vinklen. Sveden sprang ud under kabudsen, og af og til måtte han med sit blåstribede skjorteærme stryge sveddråberne væk, for selv om øjenbrynene var svære, kunne det dog hænde, at de ikke skærmede øjnene for den stærke sved, og det var kun enstavelserord, der kunde lokkes af Gustav, når arbejdet først var i gang; de var som passet ind mellem hammerens slag. Det var de gamle former for hamre, der ved Gustavs hånd gav de mange marksten middelalderens karakter, og selv om stenene i Skjern Kirke ikke alle har siddet lige længe i kirkemuren, er det få mennesker, der kan se forskel på stenene, takket være Gustavs hugning og det gode materiale. Hele granitklædningen i Skjern Kirkes mure er blevet til på samme måde, og Gustav kunne for sin del - som stenhuggerne i middelalderen af og til gjorde det - have sat sit mærke på en af stenene. Endnu kan det gøres. Omkring de nye vinduers buer er der bornholmsk granit, der ligesom buerne over dørene og de store tympanoner er hugget af to københavnske stenhuggere, men de fire gamle vinduers buer i sydsiden har Gustav hugget - i 1890'erne - og viste dermed, at han også mestrede de vanskeligste stenhuggeropgaver ting trods de mindre gode redskaber. Under kirkens opførelse, der begyndte i foråret 1915, kunne Gustav ikke klare den daglige tilhugning alene, hvorfor der blev antaget to stenhuggere fra det københavnske stenhuggerfirma, der skulle levere den tilhuggede bornholmske granit. Da Gustav så deres værktøj, pigmejsel, spidsjern, slagjern og skurejern, brummede han noget om legetøj; men da han så, hvor hurtigt og snildt arbejdet gled for disse stenhuggere, kom han på andre tanker, og en dag var Gustav også i besiddelse af det nye værktøj. Det faldt dog ikke rigtigt til i hans barkede næve, der var blevet vant til den tunge hammer, og det var ikke meget, han fik det brugt. - Som daværende kirkeminister Poulsen udtalte ved kirkens indvielse: "Denne gamle stenhugger har sat sig et varigt minde". - Så længe Skjern Kirkes mure står, vil de tale deres tavse sprog om den gamle stenhugger Gustaf, der i 1930, 86 år gammel, lagdes til hvile lige inden for kirkegårdsdiget i Vest. Efterslægten må med taknemlighed mindes de mænd, der sad i menighedsrådet, og den præst, der var rådets formand, fordi de trods alt - og ofte under megen kritik - fik held og lykke til at gennemføre kirkens ombygning, som sket er. Den tanke at lade sognet sørge for sten og byen bekoste tilhugning, gjorde, at det ikke blev en ny lap på en gammel klædning, som andre kirkers tilbygninger af mursten og med hvidkalkede murflader. Det var ingen ny ide, men middelalderens arbejdsmåde taget op på en praktisk gennemførlig måde."

Skattefund

Under nedbrydning af den østlige del af skibets nordmur i februar 1915 fandt man en kiste, som har tilhørt sognepræsten Iver Gregersen Hemmet. Kisten kom frem, da Gustaf Jonssons søn, arbejdsmand Niels Johnsen, under nedbrydning af tagkonstruktionen og de

gamle kirkemure smed en skovlfuld murbrokker ned fra loftet. Heri var der en lille kiste, som i faldet gik i stykker. Kisten var blevet gemt under svenskekrigene i 1657-60 og lå ca. 10 cm under bjælkelaget, hvor det i sin tid var lagt ned fra kirkeloftet. I kisten af sort læder var der indsat et smykkeskrin af bøgetræ, som bestod af fire hængesmykker, syv guldfingerringe, syv danske og tyske sølvmonter samt to sølvmedaljer, hvoraf den yngste var slået i Bremen i 1648. I et af hængesmykkerne er udsparet initialerne "IGH" for Iver Gregersen Hemmet, præst ved Skjern Kirke 1633-71. Nationalmuseet fik overdraget kisten, og Niels Johnsen modtog en findeløn på 245 kr. Til tilsynsførende og byggeleder Peter Ingolf Kristensen var der et gratiale på 50 kr. for formidlingen til Nationalmuseet.

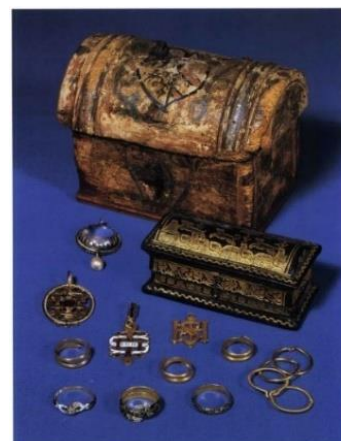
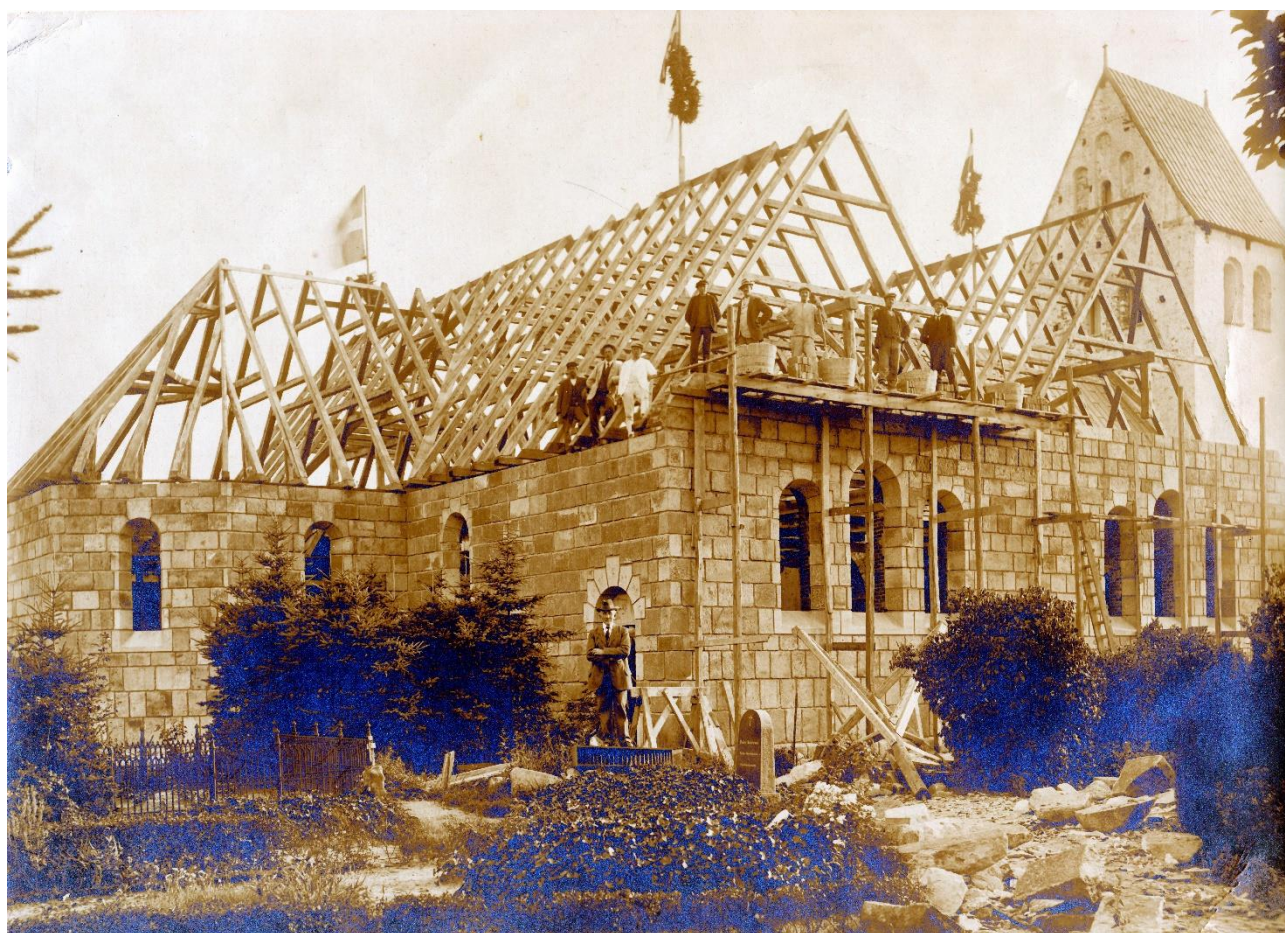

Foto: Skjern Kirke.
Nationalmuseet

Den 12. august 1915 var tagværket rejst

Sognets beboere havde indsamlet den nødvendige kapital, men måtte af sparehensyn undlade blytag på korsarmene og i stedet lægge tegl. Håndværkerne påbegyndte straks efter nytår 1915 udvidelse af kirken, og den 19.12.1915, sidste søndag i advent, fandt indvielsen sted. Ombygningen havde kostet ca. 73.000 kr. og alt var betalt. Det skønnes, at der foruden de genbrugte medgik omkring 2000 kvadersten til kirkens store udvidelse.

Den 19. december 1915 fandt indvielsen sted

Stenene er krydsforbandt i tretten skifter - gavlene i 16 - med de største kvadersten nederst. Det er værd at bemærke, at sognenes marksten til de tre tilbygninger i syd, øst og nord er sammensat, så murene i deres farveudtryk har fået et rosa skær. Bagmuren blev fyldt af rå marksten dækket af et lag puds. Foto: Elmo Flaskager, den 11. april 2024.

Vinduer

Vinduer

Som fortalt af Peter Ingolf Christensen fik Gustaf Jonsson hjælp af to københavnske stenhuggere til at hugge de dobbeltmigede buede vinduer i alle tre tilbygninger samt tympanonet og overliggeren over syd- og østdøren. Hertil anvendtes den kendte mørkeblå bornholmske rønnegranit.

De fire gamle vinduers buer i sydsiden har Gustaf hugget i 1890'erne. Han viste hermed, at han også mestrede de vanskeligste stenhuggeropgaver trods mindre gode redskaber. Buerne i de fire vinduer ovenfor er hugget med stor nøjagtighed. Foto: Elmo Flaskager, den 11. april 2024.

Tympanon

Syddørens tympanon er hugget i den mørkeblå rønnegranitsten af de to københavnske stenhuggere og viser i relief et kors flankeret af alfa og omega. Foto: Elmo Flaskager, den 11. april 2024.

Som nævnt på forrige side var det ligeledes de to københavnske stenhuggere, som i rønnegranitstenen udhugge de to rundbuede tympanonfelter over indgangsdørene i syd og øst. Over syddøren er der i tympanon-feltet indhugget relieffer af et kors flankeret af alfa og omega, og over østdøren er der et anker flankeret af to fisk. Alfa og omega, det første og sidste bogstav i det græske alfabet, er i kristelig forstand ifølge Johannes Åbenbaring et budskab fra Jesus: "Jeg er Alfa og Omega, den første og den sidste, begyndelsen og enden". Fisken er et kristussymbol, hvor fiskens bogstaver i det græske alfabet svarer til begyndelsesbogstaverne i "Jesus Kristus Guds Søn Frelseren". Ankeret er symbol på håbet. Paulus' ord om "tro, håb og kærlighed" er siden oldkirken symboliseret ved "kors, anker og hjerte".

Østdørens tympanon er tilhugget i den mørkeblå rønnegranitsten af de to københavnske stenhuggere og viser i relief et anker flankeret af to fisk. Foto: Elmo Flaskager, den 11. april 2024

Selvportræt

Stenhuggeren kunne vel også komme med indfald. Bemærkelsesværdigt er det vel, at der i den oprindelige kvaderstensmur i skibet sydside er udhugget et hoved, et djævehoved måske? Eller har ujævnheden inspireret stenhuggeren til at forevige sit eget ansigt?

Foto: Elmo Flaskager, den 11. april 2024

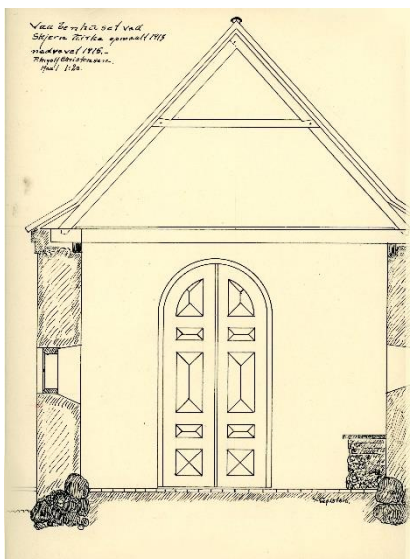
Spedalskhedsvindue

Spedalskvinduet vestligt i korets sydmur blev fjernet i 1915, men kirkearkitekten ønskede dengang et nyt vindue tilhugget og indsat på sydsiden i samme lave stilling som før til erindring om, at dette lille vindue havde i en fjern fortid været til nadverudskænkning og lyttehul for de spedalske, der på grund af smittefaren var de forment afgang til kirken. De måtte derfor blive tildelt Guds nåde og velsignelse udenfor på kirkegården.

Foto: Elmo Flaskager, den 11. april 2024

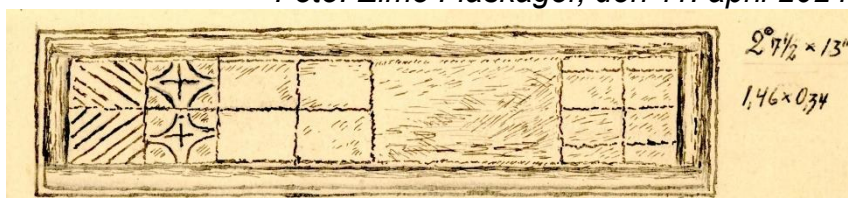

Våbenhuset

Våbenhuset, nedrevet 1915. Mandsdøren blændet 1915. Kvindedøren lukkede i ældre tid.
Foto: Elmo Flaskager, den 11. april 2024

Våbenhuset og overliggeren er tegnet af Peter Ingolf Christensen. Begge dele er venligst stillet til rådighed fra Ringkøbing Fjord Museer.

Ifølge Peter Ingolf Christensen vidner overliggeren over den tilmurede kvindeindgang, at den har været gravmæle fra den første kristne tid, fra tiden før stenkirken afløste trækirken.

Sydvåbenhuset eller mandsindgangen var i brug frem til udvidelsen i 1915, mens den lidt forskudte norddør eller kvindeindgang formentlig blev lukket i ældre tid. Den smukt udførte rundbuede blænding i syddøren er af romansk arkitektur og falsket, mens norddørens tydeligste kendetegn er overliggeren fra en tidligere gravsten. Efter nedrivning af sydvåbenhuset flyttedes hovedindgangen til den nuværende indgang i tårnets vestside, hvorefter tårnrummet siden har tjent som tårnhal og våbenhus. Tidligere åbnede tårnrummet sig mod kirkeskibet med en rund bue, og frem til 1862 tjente tårnhallen som materielrum, som efter klager over træk fra kirkegængerne blev lukket i 1882 med en opsat skillevæg i træ i flugt med skibets vestvæg. Men i 1915 blev der lukket til tårnrummet med en skillemur og en dobbelt fløjdør. Og i forbindelse med 25-års jubilæet i 1940 blev der over fløjdøren i kirkeskibet bygget et nyt pulpitur til orglet, som blev flyttet fra overetagen i det i 1915 nybyggede sydvåbenhus.

Graver og Ringer Johannes Christensen blev i daglig tale kaldt Figen-Johannes. Han boede i et lille hus på Ånumvej ved kirken. Ud over jobbet som graver og ringer, var han også ansat som bælgtræder. Peter Ingolf Christensen, Skjern omtaler ham i sine erindringer: Da Skjern Kirke fik sit første orgel – et stort et af slagsen – blev Johannes Christensen ansat til at træde bælgten. – Det var i den forbindelse, at pastor Moe kaldte ham for "den ugudelige bælgtræder".

P. Ingolf Christensen beskriver "Johannes Figen" som værende en lille firskåren mand med et stort fuldskæg, der bar mærker af den meget "Ringkjøbing Cardus nr. 1". Der skulle jo af og til spyttes, og det afstedkom af og til, at de, der sad nedenunder, fik en lille strint, hvilket bragte Johannes nogle mindre blide øjekast. – Det kunne jo ske, når kirken var overfyldt, at enkelte var tyet ud i tårnrummet, der i øvrigt var adskilt fra skibet med én af staffede (tildannede) brædder opsat væg. Ude i tårnrummet var der trappe op til pulpituret. Jeg husker en søndag, hvor det regnede og blæste udenfor, at Johannes blev så gal i hovedet, fordi nogle af kirkegængerne gik ud ad tårndøren og glemte at lukke den. Det blæste kraftigt på Johannes og til sidst mistede han tålmodigheden. Johannes trådte begge pedalerne i bund og vendte skråen i munden og entrede ned af den stejle trappe. Skramlende med de spidsnæsede træsko og over murstensgulvet og hen til tårndøren, hærpede han den i og så skramlede han op ad igen; men han nåede ikke op inden vejret eller luften slap op og orgelmusikken sluttede brat. Vi drenge, der var oppe på pulpituret, morede os over situationen; men Johannes besteg skammelen og trådte til – og organisten faldt igen ind i menighedens sang."

Tårnet

Tårnet er opført omkring år 1500 med en indvendig dør til tårntrappen, men døren blev formentligt muret til, da en trappe i tårnrummets nordside førte op til et pulpitur bygget i 1630. I stedet blev en udvendig dør i tårnets nordside udhugget med tilføjelse af tre trappetrin i 1862. Under restaureringen og udvidelsen i 1915 fandt man den oprindelige indvendige adgang til tårnet og en lille egetræsdør på 57 cm blev isat. Den udvendige døråbning blev muret til i 1965. I tårnets vestside blev en åbning udhugget i 1889 og en dør isat, som fra 1915 ifm. fjernelse af sydvåbenhuset har været kirkens hovedindgang. Tidligere åbnede tårnrummet sig mod skibet med en bred rund bue, men siden 1915 har den været lukket med en skillemur og en dobbelt fløjddør.

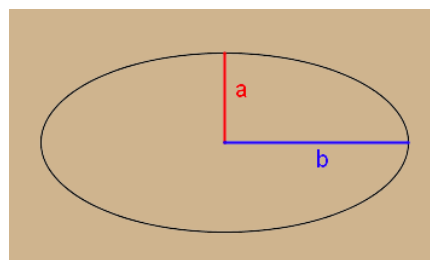
*Udvendig trappe i nordsiden. Hovedindgang i tårnets vestside. Indvendig dør til tårnet.
Foto: Elmo Flaskager, den 12. april 2024*

Kirkeskibet

Skjern Kirke med de tre spektakulære piller. Den midterste pille vejer ca. 5 t. de to flankerede piller vejer hver ca. 1,7 t. Foto: Elmo Flaskager, den 12. april 2024

Kirkeskibet åbner sig mod den nordre udbygning med fire rundbuede arkader, som bæres af tre runde granitpiller. Den midterste pille er tredelt og kraftigst, den rejser sig fra gulvniveau i en højde på 270 cm og er ellipseformet med et tværsnit på $a=43$ cm og $b=50$ cm. De to flankerede piller er hugget i ét cylinderformet stykke på 160 cm i højden med en diameter på 70 cm og hvilende på murede sokler.

Opvarmning

Kirken var uden opvarmning, indtil der i 1881 blev opstillet to kakkelovne med en i hver side af koråbningen. Under udvidelsen i 1915 blev der installeret et centralvarmeværk, som i forbindelse med restaureringen i 1961-62 blev udskiftet med fjernvarme med installation af et varmtvandsanlæg med rørslanger indstøbt i gulvet og radiatorer langs ydervæggene. Samtidig blev gulvet isoleret og trægulvet udskiftet med ølandsfliser, en kalksten med fossiler af ortoceratit-blæksprutter. Kirken blev taget i brug ved en festgudstjeneste den 24. juni 1962.

Døbefont

Det ældste stykke inventar i kirken er granitdøbefonten, som har tjent sit formål siden kirken blev bygget for snart 1000 år siden, og formodentlig er den tilhugget af de samme stenhuggere, som huggede kirkens kvadersten. Døbefont er 98 cm høj, og på foden, der er af rødlig granit, er der indhugget utydelig ornamentik eller dekoration. Kummen er 75 cm og af en mere grålig granit med nogle karakteristiske bægerblade. Åbningen har fals til et låg med en harmonisk fordybning.

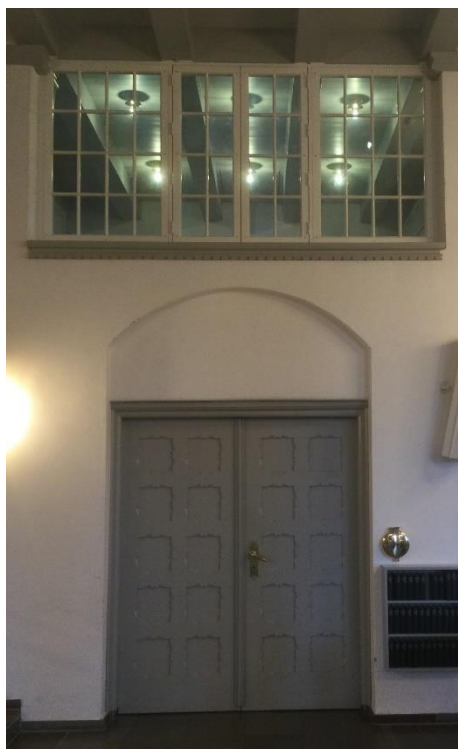
Foto: Elmo Flaskager, den 12. april 2024

Krucifikset

Sølvkrucifikset blev givet som en gave omkring 1915 med et bidrag fra 13 københavnske menigheder som Skjern kirkes trofaste hjælp til at rejse kapital til nye Københavnske kirker. Hertil kom der 75 kroner fra en familie, som havde tilknytning til Skjern, og ti kroner fra en person, som havde haft en fornøjelig jagttur i Skjern. I alt indkom 600 kr. til sølvkrucifikset.

Orglet

Billedet til venstre: Her på overetagen af sydvåbenhuset blev orglet anbragt i 1915. Fra 1940 til 1989 stod orglet på pulpituret i skibets vestende. Siden 1989 har et nyt orgel stået i kirkens nordre korsarm. Foto: Elmo Flaskager, den 12. april 2024

Det sandsynligvis første orgel til Skjern Kirke blev skænket i 1883 af Hans Ebbesen og hustru, Ane Catrine, Ganer Mølle "til Opbyggelse, men Gud til Ære". Det havde seks stemmer og var placeret på vestpulpituret fra 1630. I forbindelse med kirkeudvidelsen i 1915 blev orglet flyttet til overetagen i det nybyggede våbenhus mod syd med nordvendt facade i en arkadeåbning ind mod skibet. Samtidig blev orglet udstyret med elektrisk luftforsyning og udbygget med to nye stemmer til i alt otte. De to stemmer var en skalmeje, som efter krigen blev ombyttet med en trompet, og en Æoline, som er et fritsvævende rørblad med en delikat klang. Udgiften blev afholdt af Hans Ebbesens slægtninge, Peder Pedersen og Magdalene Hansen. Men det skulle vise sig, at orglets indelukkede placering

på våbenhusloftet var uhensigtsmæssigt, idet orglet visse steder i kirken vanskeligt kunne høres.

I 1937 eksperimenterede man uden held med højttalerforstærkning af orglet, hvorfor menighedsrådet i 1940 valgte at flytte orglet tilbage til kirkens vestende. På et nybygget pulpitur byggede Th. Frobenius & Co et nyt orgel med genanvendelse af stemmer fra 1883-orglet. Orglet blev forsynet med 15 stemmer med i alt 1042 piber, to manualer og pedal. Det gamle orgel blev i 1941 af Th. Frobenius & Co flyttet til Gundersted Kirke ved Nibe og udstyret med nye piber. 1940-orglet blev igen bekostet af Hans Ebbesens slægtinge, brødrene Hans og Jens C. Hansen, Ganer Mølle, m.fl.

Dette orgel fungerede på vestpulpituret fra 1940 til 1989, hvor et nybygget orgel med 27 stemmer, tre manualer og pedal blev bygget af Marcussen & Søn, Åbenrå, og placeret i den østlige ende af den nordre korsarm. Måske vil et nyt menighedsråd beslutte at bygge et nyt orgel og placere det på gulvet i kirkeskibets vestende.

Pulpitur

Et pulpitur blev opsat i 1630, men nedtaget. Hvilende på 12 stolper genopsat i fornyet stand i 1871. I forbindelse med pulpiturets indretning til orgel i 1883, fjernede man de fem midterste malerifelter, så orglets facade blev synlig i kirken. Under kirkens udvidelse i 1915 blev pulpituret nedtaget, da orglet fik en ny placering over sydvåbenhuset, og brystningens rammer med de otte apostle gemtes på kirkens loft. I 1941-42 blev et nyt pulpitur med dele af det gamle pulpitur fra 1830 opsat til et udvidet orgel og de otte apostle blev genbrugt i et forsøg på at genskabe renæssancepulpituret fra før nedtagningen. Brystningen har 13 profiler, Jesus og de tolv apostle, med de to yderste som helt smalle. De tretten malerier er fra syd nr. 1, Bartholomæus med kniv. 2, Peter med nøglen. 3, Andreas med kors. 4, Jacob den Ældre med stav. 5, Johannes med kalken i venstre hånd og en bog i den højre. 6, Philip med kors. 7, Jesus, verdens Frelser med æblet i venstre hånd og den højre hævet til velsignelse. 8, Matthæus holdende sværdet mod jorden med højre hånd og en bog løftes med venstre. 9, Jacob den Yngre med en valkestok i venstre hånd. 10, Simon med venstre hånd støttet mod saven og en bog under højre arm. 11, Judas Thadæus med køllen hængende efter sig. 12, Matthæus med bog i favnen og skrivende på sit evangelium; hans sværd står op ad væggen. 13, Thomas med et spyd og en bog i højre hånd. Numrene 2, 3, 4, 5 og 9, 10, 11, 12 er otte af de tolv apostle, som er genbrugt fra før 1915. De fem øvrige, dvs. numrene 1, 6, 7(Jesus Kristus), 8 og 13 er nymalede.

Stolestade

Tidligere var den mest attraktive plads på kirkebænken nærmest midtergangen, og den ældre sad før den yngre, den gifte før den ugifte. Endnu før sad mænd til højre, i sydsiden, sværdsiden, og kvinder sad til venstre, i spindesiden, nordsiden.

I Skjern Kirke er stolestaderne i deres kerne (rygstød, gavl og evt. låge) fra 1633, mens selve bænkerne er fra 1893. Stolestaderne i den nordlige korsarm er kommet til i 1916. I alt er der i Skjern Kirke 54 renæssancegavle med påsat dekoration i behold.

Fra 1642 er der to dobbelte herskabsstole fra Lundenæs Slot med høje gavne og låger i nordlige korsarm med Christian 4. monogram og omkranset af hans valgsprog "RFP" = "Fromhed styrker rigerne". Herskabsstolene blev kaldt "Kongens Stool".

Fra gården Oldager var der fra 1625-50 herskabsstole. Stolene er nævnt i 1769 med våben for Henrik Lange til Vester Oldager og hans hustru Ellen Skram. De stod længere tilbage i kirken end Lundenæs' stole, men er i dag bortkommet.

Christian Den Fjerdes herskabsstole kaldtes tidligere "Kongens Stool". I århundreder var Kongens Stool placeret forrest i skibet. Foto: Elmo Flaskager, den 12. april 2024.

Stolestader med mandsgavle, årstallet 1633 flankeret med skjolde med initialerne "PC" over sammenskrevet "CP" og "CP" over sammenskrevet "CPS". Fra 1633 er der for skriver på Lundenæs, Stefan Nielsen, der to herskabsstole. Gavlene er forsynet med følgende tekst: Stafen Nielssøn skriver på Lundenæs / Anno 1633 er dese stole indsat på kirkens bekost. Lensmanden var ansvarlig for at inddrive skatter og bøder til kongens kasse. Til hjælp havde han en skriver, som ofte havde gået på latinskole og godt kunne være en præst eller degn. Til at styre sin administration førte lensmandens skriver en fortegnelse over godsets ejendomme og fæstebøndernes landgilde i en jordebog. Foto: Elmo Flaskager, den 12. april 2024.

Nogle tal i forbindelse med kirkeudvidelsen i 1915:

Indtægter

Indsamlede midler	38.200 kr.
Statstilskud	20.800 kr.
Skjern Kommune	4.000 kr.
Kbh. menigheder til krucifiks	600 kr.
Orgellegat	500 kr.
Legat til glasmalerier	1.000 kr.
Andre indtægter	7.697 kr.
Indtægter i alt	72.797 kr.

Udgifter

Murerarbejde	16.300 kr.
Granitsten og piller	27.000 kr.
Tømrer- og snedkerarbejde	3.980 kr.
Varneværk	3.332 kr.
Arkitektens honorar	4.200 kr.
Istandsættelse af prædikestol, orgel og altertavle	5.600 kr.
Andre udgifter	12.251 kr.
Udgifter i alt	72.663 kr.

Kirkehus og redskabshus

Kirkehuset nord for kirkegården og vest for Fredensgade er opført 1978. Huset, der er af røde sten og har tegltag, rummer kontorer og samlingslokaler og er udvidet 1996. 1999 er i kirkegårdens nordøstre hjørne rejst et tømret redskabshus af sibirisk lærketræ.

†
Min kære trofaste Mand,
Stenhugger
Gustaf Jonsson,
fik Hjemlov Søndag Morgen.
Ps. 23.
Hedebyvej, Skjern, den 11. Fe-
bruar 1930.
Paa Familiens og egne Vegne:
Mariane Jonsson, f. Mortensen
Jordfæstelsen finder Sted Fredag
den 14. ds. Kl. 1 fra Kirken. Alle,
som vil følge, er velkommen.

Gustaf Jonsson (fotograf ukendt), der i løbet af to år huggede de omkring 2-3.000 kvadersten til Skjern Kirkes udvidelse i 1915. Gustaf Jonsson fik sit gravsted til højre for kirkegårdens vestindgang. Foto: Elmo Flaskager, den 12. april 2024

Mariane Jonsson (f. Mortensen) døde 79 år gammel på Vorgod plejehjem 21. aug. 1958 og begravet på Skjern Kirkegård.

På opfordring fra Gustaf Jonssons oldebarn Verner Johnsen, Skjern, til formand for Skjern menighedsråds daværende formand Laurids Hansen, besluttede menighedsrådet at frede gravstedet til minde om stenhugger ved Skjern Kirkes udvidelse i 1915 Gustaf Jonsson, hans første hustru og deres tredje barn. Gravstedet vedligeholdes af kirkegården. Gustaf Jonsson har tilhugget de tre gravsten og vidner om sit Gudsforhold på sin egen gravsten, når han citerer Davids Salme, 100, v. 2: "Tjener Herren med Glæde". Foto: Elmo Flaskager, 2024

Kilder:

Danmarks Kirker, Nationalmuseet
Skjern Kirke 1915-1940
Kirkebog for Skjern Sogn
<http://danmarkskirker.natmus.dk>
Kim Clausen: Skjern, gadebilleder før og nu

Landsarkivet i Vadstena, Sverige
Holmslands lokalarkiv
Harry Verner Johnsen, Skjern
Ejgil Stenbæk Johnsen, Nr. Bork
Wikipedia

Bilag

Gustaf Jonsson og Louise Marie Lauridsen syv børn:

1. Niels Laurits Johnsen født den 21. november 1875
2. Anthon Marius Johnsen født den 13. maj 1878
3. Karoline Maria Johnsen født den 31. juli 1880, døde den 6. maj 1900
4. Lauritz Møller Johnsen født den 5. november 1882
5. Kirstine Jonssen født den 9. april 1886
6. Katrine Jonsson født den 2. marts 1889, døde den 16. oktober 1960 i Kloster
7. Martin Johnsen født den 6. september 1890

Nogle børne- og oldebørn:

1. Niels Laurits Johnsen og Konradine Mariane Wittendorf
  - I. Holger Johnsen den 13. marts 1914

2. Anthon Marius Johnsens søn,
  - I. Jens Johnsen, f. den 10. juli 1902
    1. Jens Johnsen
      - I. Svend Arne Johnsen, f. den 3. februar 1933
      - II. Harry Verner Johnsen, f. den 27. maj 1935

3. Lauritz Møller Johnsen og Ester Marie Kristine Jørgensen
  - I. Gustav Møller Johnsen, f. den 27. september 1911.
    1. Gustav Møller Johnsen
      - I. Ejgil Stenbæk Johnsen, f. den 17. februar 1938
      - II. Kaj Stenbæk Johnsen, f. den 12. marts 1942, død den 7. august 2004
      - III. Svend Stenbæk Johnsen, f. den 20. oktober 1947
      - IV. Åge Johnsen f. den 5. oktober 1945, død den 23. oktober 2023.

4. Lauritz Møller Johnsen og Ester Marie Kristine Jørgensen
  - II. Knud Peter Møller Johnsen, f. den 2. april 1917
    2. Knud Peter Møller Johnsen
      - I. Mogens Johnsen, f. 11.2. 1951, død den 20. februar 1994
      - II. Lisbeth Johnsen, f. 17. maj 1956.